

Methodiek proactieve cirkel¹

De proactieve cirkel is de methodiek bij uitstek om te werken aan positieve verbinding in je groep. Door in te zetten op verbondenheid en open communicatie, leg je de basis voor een gemeenschap waar iedereen zich goed voelt.

Algemene afspraken

Gebruik de cirkel in een eerste fase om dagdagelijkse thema's te bespreken en nog niet om problemen in de groep uit te klaren. Proactief wil zeggen dat je de cirkel inzet met als doel veiligheid, verbinding en gelijkwaardigheid. Dus nog voor er zich eventuele moeilijkheden voordoen in de groep. Pas als iedereen de methodiek kent en de regels hanteert, kan de cirkel ook gebruikt worden om in te zoomen op een specifiek probleem.

Enkele richtlijnen voor het slagen van een proactieve cirkel:

1. *Cirkel*: iedereen zit in een open cirkel. De cirkel staat symbool voor gelijkwaardigheid waarbij oogcontact onvermijdelijk is.
2. *Iedereen aan het woord*: het is essentieel dat iedereen **een kans** krijgt om te antwoorden, ook de stillere leerlingen. Nodig leerlingen uit om te spreken, sla hen even over als ze hun antwoord nog niet weten en keer later naar hen terug. Indien ze nog steeds geen antwoord kunnen/willen formuleren bedank je hen om over de vraag na te denken.
3. *Kernachtig formuleren via de ik-boodschap*: deelnemers worden gevraagd om **vanuit zichzelf te spreken**. Daarnaast is het belangrijk dat iedereen zich kernachtig uitdrukt en niet teveel spreektijd opeist ten koste van anderen.
4. *Geen feedback*: **als iemand aan het woord is, wordt die persoon niet onderbroken**. Er mag dus niemand reageren, zowel verbaal als non-verbaal. Bewaak als moderator zeer consequent deze regel om de veiligheid te creëren die nodig is om eerlijk te durven antwoorden.
5. *Deelnemers bedanken voor hun inbreng*: door "bedankt X" of "merci Y" te zeggen geef je erkenning en waardering. Door de naam te noemen zet je in op die verbondenheid.

Rol gespreksleider of moderator

Als groepsbegeleider ben jij de moderator. Je bent verantwoordelijk voor het welslagen van de cirkel. Essentieel is dat jij het proces bewaakt en je je zeer bewust bent van je houding in invloed als moderator. Enkele richtlijnen:

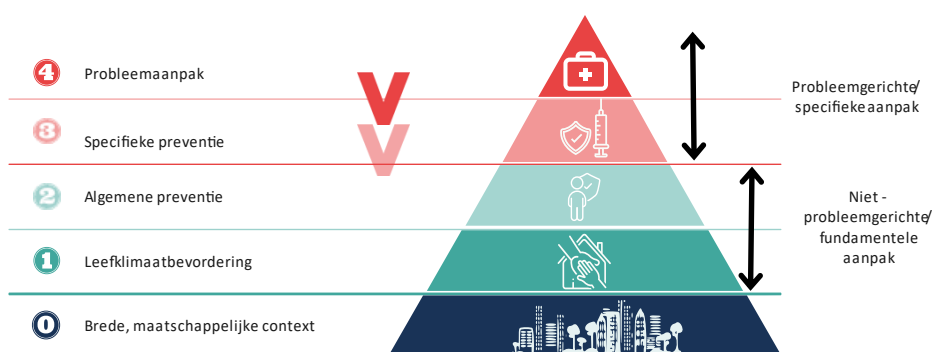
1. Schets het hoe en waarom van de cirkel.
2. Omschrijf de regels en zorg dat die voor iedereen duidelijk zijn. Benoem ook jouw verwachtingen.
3. Start met een goeie openingsvraag (zie verder) en bouw het niveau van vraagstelling stelselmatig op.
4. Bewaak de regels doorheen het gesprek en wees hierin kordaat. Gebruik uitnodigende en verbindende taal om deelnemers bij de cirkel te blijven betrekken.
5. Laat de deelnemers hun mening formuleren. Vraag om verheldering als iets niet duidelijk is.
6. Neem zelf ook deel aan de cirkel, tenzij de vraag dit niet toelaat.

¹ LIGAND (vzw Oranjehuis). (2014) *Samen wijs! Herstelgericht werken op school*. Leuven: uitgeverij Acco.

Preventie piramide

Je kan verschillende acties ondernemen om gewenst gedrag te stimuleren. De preventiepiramide biedt een kader om gedragsproblemen aan te pakken en te kaderen. Hierbij gaat Johan Deklerck² uit dat acties lager op de piramide een groter effect hebben ter preventie van gedragsproblemen. Hoe lager het niveau hoe meer acties je zou moeten doen om je piramide in evenwicht te hebben.

De preventiepiramide (Johan Deklerck)

- Niveau 0: niveau samenleving in haar politieke, economische en sociale dimensie. Als school zijn we hieraan onderhevig zonder er veel invloed op te kunnen uitoefenen. Wel mogelijk: signalen doorsturen naar beleid
- Niveau 1: Acties die het welbevinden van de schoolgemeenschap bevorderen
- Niveau 2: Acties ter bevordering van het welzijn, maar vanuit een probleemanalyse. Wat zou mogelijks een probleem kunnen vormen
- Niveau 3: Het probleem zelf staat centraal. Hoe kunnen we het probleem in de toekomst voorkomen
- Niveau 4: Aanpak van specifieke problemen → curatieve maatregelen

De niveaus hebben steeds invloed op elkaar. Als er bv. op niveau 0 veranderingen zijn kan dat invloed hebben op het leefklimaat op school (bv.: coronacrisis)

Bepaalde acties kunnen ook van niveau veranderen, iets dat eerst probleemgericht is kan later preventief worden bv. klasbindende acties als gevolg van verstoorde klasdynamiek kunnen volgend jaar bij begin van schooljaar ingezet worden om preventief op klasbinding te werken.

² Johan Deklerck is doctor in de criminologie (2005), studeerde orthopedagogiek (1980), criminologie (1984), antropologie (1987), en behaalde zijn lerarendiploma (1991). Hij werkt aan de KU Leuven en als zelfstandig expert in criminologische thema's.

Het is geen of – of – of maar en – en – en verhaal. Je hebt acties nodig op alle niveaus nodig om gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag tegen te gaan.

Voorbeeld schooluitval

4 = thuisproblemen onderzoeken, CLB, politie, bijzondere jeugdzorg, herstelgesprekken, sanctionering

3 = controle van afwezigheden, ouders inlichten bij afwezigheid, faalangsttraining, weerbaarheidstraining, NAFT traject, remediëring, overleg tussen betrokkenen,...

2 = positieve integratie van risicoleerlingen, oriëntatiegesprekken, peter- en meterschap moeilijke leerlingen, multiculturele ontmoeting, succeservaring belonen met tussentijdse waardering, pedagogische en didactische ondersteuning,...

1 = schoolcultuur, leerlinggerichtheid, oudercontact, gouden weken, inspraak en overleg,...

0 = eenoudergezinnen, ondersteuning voor nieuwkomers, multiculturele samenleving, opkomst van herstelgericht denken

Cirkelgesprekken kan je inzetten op elk niveau van de preventiepiramide (onderdeel van het herstelgericht werken). Ze inzetten op het niveau 3 en 4 vraagt enige ervaring van zowel de gespreksleider als de leerlingen. Investeer eerst in het cirkelen op niveau 1 en 2. Zo krijgt iedereen de tijd om te groeien in het gebruik van de methodiek. Eens het cirkelen gekend is en het bij iedereen in de vingers begint te zitten, kan je het veel vlotter inzetten op de bovenste twee niveaus.

Mogelijke begeleidingsvragen

Opener: Dit is een vraag die voldoende veilig is voor iedereen om te beantwoorden. Het is in de eerste plek om hen vertrouwd te maken met de methodiek en te zorgen voor veiligheid in de groep.

- Wat is je favoriete dier en waarom?
- Waar word je blij van? Wat geeft je een goed gevoel?
- Wat zou je doen indien je de lotto wint?
- Waar gaat jouw droomreis naartoe?
- Wat is jouw favoriete film of serie?
- Wat doe je in je vrije tijd

Afhankelijk van de veiligheid in je groep ga je de vragen minder luchtig houden en meer gaan inzoomen op gevoelige thema's:

- Wanneer was je de weg kwijt en wist je het even niet meer?
- Wat heb jij nodig om goed te kunnen functioneren in de klas?
- Naar wie kijk jij op en waarom?
- Welke gebeurtenis heeft je leven veranderd?
- Wat betekent vriendschap voor jou?
- Waar word je intens verdrietig van?
- Wat zou je opnieuw doen moest je daar de kans voor hebben?
- Wie vergeet je soms een compliment te geven?
- Welke klasregel zou je aanpassen mocht jij leerkracht zijn?

Afhankelijk van de context en het specifieke onderwerp dat je met de groep wilt bespreken kies je uiteraard voor andere vragen.

Extra info:

<https://www.ligand.be/product-page/cirkelen-in-de-klas>

<https://www.ligand.be/product-page/start-met-cirkelen>

